

Kettingdragers

Doreen Hazel

Narratio

Kettingdragers

Doreen Hazel

Narratio

ISBN: 978 90 5263 858 4

NUR: 704

Omslagillustratie: © Doreen Hazel 'Paraplu'

© 2013 theologische uitgeverij *NARRATIO*, Postbus 1006, 4200 CA Gorinchem.

tel. 0183 62 81 88 fax 084 739 29 45 e-mail: verkoop@narratio.nl

Actuele informatie is te vinden op www.narratio.nl

Onze uitgaven zijn ook te koop via de boekhandel en www.kerkboek.nl
(ook in België).

Niets uit deze uitgave mag verveelvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm, digitale bestandskopie, luisterboek, Digi-boek, Internet-PDF of op welke andere wijze dan ook, behoudens voor eigen gebruik, zonder de voorafgaande toestemming van de uitgever c.q. de auteur. Citaten tot maximaal vier regels zijn toegestaan, grotere citaten vallen onder het overnamerecht waarvoor toestemming is vereist, tenzij gedaan in het kader van een recensie.

Inhoud

Inleiding	5
Nazaat	7
Zwart ben ik en lieflijk	13
Lijden en verzoening	33
Van overleven naar leven	39
Vrijheid van “Zijn”	45
Glas en lood	55
Een theologische identiteit, anders dan gewoon	69
Het verhaal gaat verder	77
Hoop en verwachting	82

Ubuntu

Ubuntu is een ideologie afkomstig uit het Afrika ten zuiden van de Sahara. Een ideologie die draait om toewijding en om relaties tussen mensen onderling. Het woord komt voor in de Bantoetalen en de ideologie wordt gezien als een traditioneel Afrikaans concept.

Ubuntu is de Afrikaanse tegenhanger van de Europese, op Descartes gebaseerde filosofie 'ik denk, dus ik ben. Ubuntu gaat uit van 'Ik ben omdat jij bent.' Of: 'Ik besta in de mate waarin anderen mij erkennen en respecteren en ik anderen erken en respecteer'

Ubuntu gaat uit van 'Één-zijn.'

Van 'Menselijkheid jegens anderen,'

'Ik ben omdat wij zijn'

Ubuntu gaat uit van 'Menselijk worden door anderen' en

'Anderen menselijker maken door jou.'

Een veel gebruikte definitie van ubuntu is 'het geloof in een universeel gedeeld verbond dat de gehele mensheid verbindt.'

Voor de vrouwen van de Werkgroep Womanistische Theologie en voor Heijliger, Arrindell, Rombley, Romney, Rumni en Hazel.

Wij zijn omdat zij bestonden.

Inleiding

Ik ervaar de keten als gebroken en in mijn woorden en in mijn zijn, wil ik graag mijn gebroken ketenen hechten aan hen die mij liefhebben.

Dit boek is een persoonlijk zoektocht. Naar vrijheid. Vrijheid in denken, vrijheid in geloven, vrijheid in kerk zijn en vrijheid in zijn. Het is een persoonlijke zoektocht, maar hij staat wel in een context van een collectief besef.

De theoloog Dittrich Bonhoeffer wilde het onvolmaakte van het hier en nu helemaal aanvaarden. Impliciet aanvaarde hij daarmee het verleden, het heden en de toekomst.

Het is van belang voor de gemeenschappelijke toekomst van alle mensen, dat scheef gegroeide verhoudingen tussen witte en zwarte mensen recht gemaakt worden. Van witte mensen vraagt dit de bereidheid om naast Rembrandt, Beethoven en Bach, om ook slavernij, kolonisatie, imperialisme en wit superieoreitsdenken te aanvaarden als onderdeel van hun culturele erfenis. En het vraagt om voor heel die erfenis verantwoordelijkheid te nemen.

Voor zwarte mensen betekent dit, dat zij hun werkelijke geschiedenis van slavernij, kolonisatie, imperialisme en geïnternaliseerd racisme onder ogen moeten zien en verwerken om vandaar uit aan vergeving en verzoening te gaan werken.

Om jou en mij vrij te laten zijn, zou het zo moeten zijn dat wij in alle eerlijkheid elkaar in de ogen moeten kijken en toe moeten geven dat tussen ons een muur van geschiedenis staat die we moeizaam proberen te overbruggen.

Het dilemma tussen mijn individuele keuze en mijn collectieve besef. Het leven van zwarte mensen zit gevangen in contradicties van mythes.

We worden door de samenleving individueel als deel van een collectief gezien. Dat willen we niet. Maar als we er zelf voor kiezen, zien we onszelf wel als een collectief. Zwarte mensen zijn eraan gewend

geraakt, te zijn zoals de samenleving zegt dat wij zijn. Het kost ons moeite voor ons zelf te zeggen 'wie ik ben.'

We streven naar vrijheid, maar we zijn gevangen in de mythes over ons bestaan. Als ik ben die ik ben, word ik er door zwarte mensen aan herinnerd, dat ik niet goed ben, omdat ik mij niet conform de onuitgesproken codes van de zwarte gemeenschap gedraag. Maar ook de witte gemeenschap, die niet eens de moeite neemt om mij als individu te zien, zegt mij dat ik zwart ben. Zwart betekent niet zoals zij ben, ook als ik conform de witte gemeenschap leef.

Mijn vrijheid van zijn wordt op deze manier voortdurend ter discussie gesteld.

Als ik mensen dwing om mij te nemen zoals ik ben, en niet te zijn zoals ze denken dat ik ben, kom ik op een geïsoleerde plek te staan. Ik word door witte mensen lastig bevonden of erger nog gevreesd... Een zwarte met een 'mind of her own' is niet iets, waar ze mee hebben leren omgaan... Door zwarte mensen word ik een beetje vreemd bevonden en word dan met de mythes van het zwart zijn om het hoofd geslagen.

En toch ... sterf ik liever met het idee, dat ik op z'n minst geprobeerd heb, te zijn wie ik ben. En niet te zijn wie anderen denken dat ik ben. Het is aan mij mijn 'zijn' te bepalen. Het kan goed, dat ik bepaalde waardevolle elementen uit de zwarte gemeenschap meeneem en me soms meer solidair voel, meer met die gemeenschap identificeer. Maar het kan ook gebeuren, dat ik dat niet doe. Het is een ander verhaal t.a.v. de witte gemeenschap, zolang witte mensen weigeren mij op een manier te benaderen, waarop ze kunnen ontdekken wie ik werkelijk ben en niet loskomen van hun mythe van zwarte mensen in hun hoofd. Dan zal ik afwisselend die mythe versterken of gewoon domweg stil zijn.

Als we de verschillen tussen wij en wij, jullie en jullie, mij en jou niet verwoorden, dan moet ik als zwarte vrouw veel acrobatische toeren uithalen. Als een koorddanser moet ik balanceren tussen wat witte mensen over mij bedenken. Als ik het verschil niet zie, de structuren van de witte ideeën van wat goed voor mij c.q. ons zou zijn, dan zie ik het spook dat ik ben in witte ogen, grotere en afschuwelijkere vormen aannemen, terwijl het jullie eigen beeld is. Als ik het verschil niet zie

in de structuren van witte denkbeelden, dan zie ik de dwaas die ik ben, door jouw denkbeelden na te apen, ervan uitgaande dat jij niet beter weet. Er wordt voortdurend tegen mij gezegd, dat ik geduld moet hebben en begrip op moet brengen, omdat witte mensen inderdaad het allemaal nog niet beter weten.

Als dat gezegd wordt, geef je aan dat we niet gelijkwaardig zijn. Je zegt daarmee dat ik het wel beter weet, maar dat ik mijn mond moet houden totdat iedereen het beter weet. Hoelang moet ik dan nog zwijgen?

Mijn leven lang ben ik al op zoek naar vormen van moderne religiositeit en eigentijdse geloofsbeleving. Het is voor mij heel goed mogelijk om andere mensen uit de zwarte gemeenschap hiertoe te motiveren. Het wordt voor mij ingewikkelder als ik het verband zoek tussen geloof, wetenschap en kunst. Niet zo zeer omdat ik dat niet zou kunnen, maar omdat ik hier in botsing kom met mijn bevochten vrijheid als vrouw behorende tot de zwarte gemeenschap. Die botsing speelt zich met name af ten opzichte van de wetenschap en kunst. Wetenschap en kunst roepen bij mij westerse, mannelijke waarden en normen op over wat kunst is en wat wetenschap is.

Hoewel ik opgevoed ben met westerse waarden en normen en op z'n tijd best van Grieg of Rembrandt kan genieten, roepen de westerse wetenschap en kunst bij mij toch een bepaalde spanning op, die te maken heeft met waar ik voor sta. Ik wil zoeken naar mijn eigen 'zijn' zonder nabootsing van het rationele individuele westen, maar ook zonder nabootsing van de fictieve mythe van mijn zogenaamde 'roots'. Om jou en mij vrij te laten zijn zouden we elkaar in de ogen moeten kijken en samen een uitweg uit het moeras van onze geschiedenis moeten zoeken. Jij weet het antwoord niet, maar ik even min.

Wat ons samen bindt is Jezus Christus. Maar zelfs dat is controversieel, want jouw theologische geschiedenis is besmet in de verhouding ten aanzien van de zwarte volkeren, jou voorwaartse christen strijder is mijn troostende Jezus die mij in al mijn menszijn zag. Maar toch is onze gezamenlijke belofte bevrijding uit het slavenhuis, een nieuw begin, een sprong uit de chaos van onze geschiedenis.

We hebben het niet alleen over een lang voorbije geschiedenis, maar ook over die jonge zwarte man, die me gisteren vertelde dat hij al weken op zoek is naar een vakantie baantje, maar niets kan krijgen. Toen ik hem vroeg of hij al bij de winkeliers langs was geweest in de buurt, antwoordde hij “ik ben geen slaaf om voor die mensen gaan werken”. En ik maar denken, dat de nieuwe generatie vrijer is dan wij! Mijn taak is het, om hem te helpen vakken te gaan vullen in de supermarkt, zonder zich slaaf te voelen. Jouw taak is het om hem en mij te helpen en te laten zien, dat het echt anders kan en op een gelijkwaardig manier met hem en mij om te gaan.

Gelijkwaardigheid betekent niet: mij gelijk geven uit angst omdat ik je racistisch zal vinden, betekent niet me doodknuffelen, want daarmee breng je me in de verleiding niet eerlijk tegen je te zijn.

Denk ook niet nonchalant: ik durf alles te zeggen, wat ik wil, want je doet me onnodig pijn.

Gelijkwaardigheid betekent: net zo met mij omgaan als je met een witte collega om zou gaan zonder nadenken, maar ... vergeet niet, er is een schaduwzijde door onze gezamenlijke geschiedenis tussen ons. En reken maar, dat waar nodig, ik je daarop attent zal maken, zonder er misbruik van te maken. Daarin moet je nou eenmaal mij leren vertrouwen.

Ik geloof niet meer in conferenties en massa bijeenkomsten tegen Racisme. Ze werken averechts, omdat je elkaar niet in de ogen kan kijken. De een kijkt misschien, maar de ander wendt zijn of haar ogen af. De een geeft richting aan en de ander lijkt te volgen om halverwege af te haken.

Liever geloof ik in het persoonlijke contact, dat uitgroeit tot een beweging van vrijheid voor iedereen, ongeacht...

Daarmee bedoel ik niet het persoonlijke contact, waarmee je je zwarte buurvrouw begroet of op de koffie vraagt en dan na jaren over je Surinaamse buurvrouw spreekt, terwijl dat lieve mens ergens anders vandaan komt dan Suriname. Of het contact, waarbij je te pas en te onpas zwarte mensen aanspreekt bij de trein, bus en tramhaltes en maar blijft vragen, waar kom je vandaan? Om vervolgens niet het antwoord af te wachten, maar zelf in te vullen en op je plaats van

bestemming te vertellen welke leuke ontmoeting met een Surinaamse je bij de bushalte hebt gehad. Vraag eens een keer, waar ga jij naar toe? Dat kan een veel verrassender gesprek worden, omdat je in vrijheid naar de ander luistert en niet alvast invult, wat je toch al denkt.

Terugkomend op die jongeman... dat is wat er gebeurt in de maatschappij. Maar ook tussen ons persoonlijk gebeuren zulke dingen. Ik noem geen voorbeelden die ik meemaak, omdat ik daarmee anderen in verlegenheid breng of op z'n minst een onaangenaam schuldgevoel geef. Dat kan gemakkelijk omslaan naar boosheid.

Met andere woorden: De toekomst ligt in de handen van alle mensen. Wij, gelovige mensen, al dan niet in kerken, bidden vaak het 'Onze Vader'. Mij treft in het bijzonder van het 'Onze Vader' altijd de zin 'Uw wil geschiede op aarde zoals in de hemel'. Blijkbaar zijn de hemel en aarde inherent aan elkaar. In het spreken over de hemel wordt de indruk gewekt, dat de hemel een situatie is, die niet op aarde plaats vindt.

In kerken wordt vaak gepreekt en gesproken over het koninkrijk van God, zowel in de hemel als op aarde.

Terwijl het 'Onze Vader' volgens mij iets anders zegt: op aarde, zoals in de hemel. De toekomst en het heden liggen veel dichterbij elkaar. Ook in de bijbeltekst 'Zoek eerst het koninkrijk van God en zijn gerechtigheid', wordt verondersteld dat wij het koninkrijk van God en zijn gerechtigheid blijkbaar binnen handbereik hebben.

Deze artikelen, poëzie en gedachten zijn reflecties van een zoektocht in het verleden, het heden en in de toekomst. Een zoektocht naar Gerechtigheid en naar Gods Koninkrijk.

In een bijbeltekst van Mattheus zegt Jezus: 'Zoekt en je zult het vinden.' Ik neem aan dat Jezus ons niet op jacht zou sturen om ons bezig te houden, terwijl Hij al weet dat we het niet zullen vinden.' In de Bergrede geeft Jezus aan wat Gerechtigheid is. Laat dat zoeken naar het Koninkrijk van God en zijn Gerechtigheid, de essentie zijn. Laat dit de essentie zijn van de onderliggende passie en compassie zijn. Laat dit de essentie zijn van je zoeken. Laat deze grote onderliggende passie, het grote principe van je leven zijn.

INLEIDING

‘Dat Koninkrijk van U, weet U wel, wordt dat nog wat?’ eindigt een gedicht van Gerard Reve het Graf te ‘Blauwhuis’. Ik keer de vraag om: zijn wij bereid om wat van dat Koninkrijk te maken? Willen wij gepassioneerde mensen zijn en onszelf en anderen weer in de ruimte zetten om mens te zijn, zoals we bedoeld zijn? Ga met mij mee door de duisternis van het verleden en de worsteling van het heden, op weg naar de toekomst van het Koninkrijk in het hier en nu. Waar bestaansrecht is voor iedereen. Ongeacht huidskleur, sekse, religie, met wie je je seksualiteit deelt, of ongeacht je inkomen.